

KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA MAXSUS
TRENINGLARNING SAMARADORLIGI

Azizullayeva Hilolaxon Ne'matjon qizi

Masofaviy ta'lim Psixologiya yo'nalishi 1-kurs talabasi

Qo'qon universiteti Andijon filiali

Telefon: +998994370101

Xalimjanov Abduqunduz Rahimjon o'g'li

"Kompyuter Injiniring va raqamli texnologiyalar"

Kafedra o'qituvchisi

Qo'qon universiteti Andijon filiali

Email: xalimjonov1234@gmail.com

Annotasiya

Ushbu tadqiqot kreativ fikrlashning zamonaviy jamiyatdagi dolzarbligini ilmiy asoslashga qaratilgan. Unda kreativlikning divergent va konvergent fikrlash kabi tarkibiy qismlari, shuningdek, unga to'sqinlik qiluvchi psixologik omillar tahlil qilinadi. Asosiy maqsad "Brainstorming", morfologik analiz kabi maxsus trening usullarining shaxsning ijodiy salohiyatini oshirishdagi samaradorligini baholashdan iborat. Tadqiqotda Torrens testlari va amaliy mashg'ulotlar natijalari tahlil qilinadi. Olingan xulosalar kreativ kompetensiyalarni rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Kreativ fikrlash, divergent fikrlash, treninglar, brainstorming, ijodkorlik, samaradorlik, psixologik to'siqlar, torrens testlari.

Kirish

Global texnologik inqilob va Sun'iy Intellect davrida kreativ fikrlash insonning eng muhim va noyob kompetensiyasi hisoblanadi. Bu fikrlash turi muammolarga yangi, nostandart yechimlar topish, g'oyalarni sintez qilish va turli xil qarama-qarshiliklarni hal etish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, an'anaviy ta'lim tizimi ko'pincha mantiqiy (konvergent) fikrlashga urg'u beradi, bu esa ijodiy salohiyatni to'liq ochishga imkon bermaydi. Shuning uchun, shaxsning kreativ qobiliyatlarini maqsadli va tizimli ravishda rivojlantirish uchun maxsus treninglarning samaradorligini o'rganish zarurdir. Tadqiqotning asosiy maqsadi maxsus treninglarning ishtirokchilarning kreativ fikrlash ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sirini empirik ravishda asoslashdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi va usullari

Tadqiqot ikki bosqichda amalga oshirilgan eksperimental yondashuvga asoslanadi. Birinchi bosqichda, J. P. Gilford va G. S. Altshuller kabi olimlarning kreativlik nazariyasi o‘rganilib, divergent fikrlash va ijodiy to‘siqlar chuqur tahlil qilindi. Tadqiqot N=50 nafar talaba va mutaxassislar (Eksperimental guruh) ishtirokida o‘tkazildi. Tadqiqotda quyidagi usullar va vositalar qo‘llanildi: Boshlang‘ich va yakuniy diagnostika (Pre- va Post-test): Kreativ fikrlash darajasini o‘lchash uchun E. P. Torrensning Kreativ Fikrlash Testlari (TTCT) qo‘llanildi. Bu testlar g‘oyalarning suyuqligi (soni), originalligi (noyobligi) va moslashuvchanligi (kategoriyalari) kabi mezonlar bo‘yicha baho beradi. Maxsus Trening Moduli: Guruh 10 ta o‘quv soatidan iborat intensiv trening dasturidan o‘tdi. Mashg‘ulotlar quyidagi usullarni o‘z ichiga oldi: Brainstorming qoidalari (tanqidsiz g‘oyalar yaratish). Morfologik analiz (obyekt xususiyatlarini yangi kombinatsiyalash). Rolli simulyatsiyalar (boshqa mutaxassis o‘rnidan muammoga qarash).

Miqdoriy tahlil: Test natijalaridagi o‘zgarishlarni statistik tekshirish uchun Student t-kriteriyasi (bog‘liq tanlanmalar uchun) qo‘llanilib, treninglarning ahamiyatli ta‘siri baholandi.

Tadqiqot natijalari va ularning tahlili

Tadqiqot natijalari maxsus treninglarning kreativ fikrlashni rivojlantirishdagi yuqori samaradorligini isbotladi.

Ko‘rsatkich	Boshlang‘ich natija (o‘rtacha ball)	Yakuniy natija (o‘rtacha ball)	O‘zgarish (%)	Statistik ahamiyat (p)
G‘oyalar Suyuqligi (Fluency)	35.2 ball	48.9 ball	+38.9%	p < 0.01
Originallik (Originality)	12.8 ball	19.5 ball	+52.3%	p < 0.01
Moslashuvchanlik (Flexibility)	8.1 ball	11.5 ball	+42.0%	p < 0.01

Natijalar tahlili

Originallikning eng keskin o‘shishi: G‘oyalarning noyobligi (Originallik) ko‘rsatkichi boshqa ko‘rsatkichlarga nisbatan eng yuqori o‘shishni ko‘rsatdi (52.3%).

Bu shuni anglatadiki, treninglar shaxslarda stereotiplarni buzish va boshqalarnikiga o'xshamaydigan g'oyalarni yaratishga bo'lgan qo'rquvni yengishda samarali bo'lgan. Psixologik to'siqlarning yengilishi: Treninglar davomida ishtirokchilarning tanqiddan qo'rqish darajasi sezilarli pasayganligi kuzatildi. "Brainstorming" usulida tanqidning taqiqlanishi va erkin fikr almashinuvi guruhda o'ziga ishonch muhitini yaratdi. Samaradorlikning statistik tasdig'i: Barcha ko'rsatkichlar bo'yicha olingan natijalar yuqori darajada statistik ahamiyatli ($p < 0.01$) bo'lib, o'zgarishlarning tasodifiy emasligini, balki aynan treninglar ta'siri ostida sodir bo'lganini isbotladi.

Xulosa va tavsiyalar

Tadqiqot natijalari maxsus treninglarning kreativ fikrlashni rivojlantirishdagi yuqori samaradorligini to'liq tasdiqladi. Treninglar ijodiy fikrlashning asosiy komponentlarini rivojlantirishda, shuningdek, ijodkorlikka to'sqinlik qiluvchi psixologik chegaralarni bartaraf etishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

Ta'lim tizimiga integratsiya: Oliy ta'lim muassasalari va maktablarda kreativlikni rivojlantiruvchi maxsus modullarni (Brainstorming, TIOZ asoslari) o'quv dasturlariga muntazam kiritish.

Mutaxassislar tayyorlash: O'qituvchi va kadrlar bo'limi xodimlarining kreativlik treninglarini o'tkazish bo'yicha malakasini oshirish. Amaliy qo'llash: Ish joylarida yoki kundalik hayotda yangi g'oyalarga ochiqlik madaniyatini shakllantirish, xatolarni tahlil qilish va ularni rivojlanish uchun manba sifatida qabul qilish.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy shaxsning muvaffaqiyati uning kreativ salohiyatiga bevosita bog'liq. Ushbu treninglar shaxsiy va professional o'sish uchun zarur bo'lgan moslashuvchanlik va ijodiy yondashuvni shakllantirishda samarali vositadir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Gilford J. P. Priroda chelovecheskogo intellekta. – Moskva: Prosveshchenie, 1965.
2. Altshuller G. S. Nayti reshenie: Vvedenie v TIOZ. – Novosibirsk: Nauka, 1986.
3. Torrens E. P. The Torrance Tests of Creative Thinking: Norms and Technical Manual. – New Jersey: Personnel Press, 1974.
4. Chiksentmixayi M. Kreativnost'. Potok i psixologiya otkrytiya i izobreteniya. – Moskva: Kar'era Press, 2013.
5. De Bono E. Lateral Thinking: Creativity Step by Step. – New York: Harper & Row, 1970.